

مرکز ثقل

بسیج دانشجویی پردیس امام علی (ع)
دانشگاه فرهنگیان گیلان

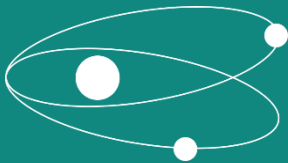

- دستاوردهای پژوهش دانشجویان
- نیم نگاه به نقش دانشگاه فرهنگیان در تربیت معلم
- گم شده های دانشگاه فرهنگیان (قسمت اول)
- پیشنهادهایی برای آموزش مجازی مقطع ابتدایی
- ویژگی کودکان کمرو و چگونگی تعدیل کمرویی آنها

تحریریه علمے

معاونت پژوهش و فناوری بسیج دانشجویی دانشگاه فرهنگیان گیلان

مدیر مسئول و سردبیر: علی عزیزاده

طراحی جلد و صفحه آرای: استودیو هلیوم

[/https://www.instagram.com/helium_art_studio](https://www.instagram.com/helium_art_studio)

دبیر تحریریه علمی: امیررضا جعفری نژاد

اعضای تحریریه علمی:

اسما احمد زاده - محدثه تجسسی - مهرشاد تقی زاده - عباس جعفری -

ضیاءالدین شفائی - مهدی فدائی - پیام متولی - ابراهیم میرزایی - شایان میرزایی -

علیرضا واحدی فر

https://www.instagram.com/seghl_guilan/

https://t.me/cfu_basij

۴	یادداشت دبیر تحریریه
۵	دستاوردهای پژوهشی دانشجویان
۶	نیم نگاهی به نقش دانشگاه فرهنگیان در تربیت معلم
۸	گم شده های دانشگاه فرهنگیان (قسمت اول)
۱۲	پیشنهادهایی برای آموزش مجازی مقطع ابتدایی
۱۶	تحصیل در خانه راهکار استمرار آموزش در دوران کرونا
۱۸	دانستنی هایی درباره تربیت فرزندانمان
۲۳	ویژگی کودکان کمرو و چگونگی تعدیل کمرویی آنها
۲۸	نقش معلم در تربیت اخلاقی جامعه
۳۲	سخنران شو
۳۵	تعلیم و تربیت در ادبیات فارسی (قسمت اول)

معرفی برنامه های معاونت

مخاطبان تحریریه علمی، سلام!

مفتخریم که با اولین شماره از نشریه دانشجویی مرکز ثقل (شماره اختصاصی تحریریه علمی) در خدمت شما خوبان هستیم. در بخش ابتدایی مطالب، گزارشی از عملکرد سه ماهه ی معاونت پژوهش و فناوری بسیج دانشجویی پردیس ارائه کرده و سپس برنامه های آتی معاونت را محضر شما بیان خواهم کرد. اولین فعالیت مجموعه معاونت، تهیه و تدوین یک برنامه یکساله از فعالیت ها، جشنواره ها و کارگاه های مختلف بود که کار آن به پایان رسیده و امید داریم به لطف خدا و همکاری شما بزرگواران در اجرایی کردن آن موفق باشیم. فعالیت بعدی معاونت، که در هفته کتاب اجرا شد و خوشبختانه با استقبال دوستان و همکاران گرامی مان رو به رو شد، جشنواره هفت روز، هفت کتاب بود که طی آن چهار ده نفر از شرکت کنندگان در جشنواره به قید قرعه برنده کتاب هایی در حوزه تعلیم و تربیت شدند. فرایند ارسال کتاب ها نیز در اولین فرصت انجام خواهد شد.

پروژه بزرگ معاونت، با همکاری بسیج دانشجویی پردیس بنت الهدی تحت عنوان برنامه راه معلمی طراحی شد که در آینده ای نزدیک اجرای آن شروع خواهد شد. انشاءالله در برنامه راه معلمی با نشست های تخصصی، راهنمایی های تحصیلی و شغلی، کارگاه های مختلف با حضور اساتید مجرب

کشوری و تجربه نگاشت های معلمی در خدمت دانشجو معلمان دانشگاه فرهنگیان گیلان و سایر مخاطبان خواهیم بود.

همچنین در آینده ی نزدیک، جشنواره تحلیل محتوای کتب درسی را اجرا خواهیم کرد که امیدواریم با همراهی شما دوستان بزرگوار به بهترین شکل صورت پذیرد.

در اینجا از همه همکاران و عزیزانی که مارا در تدارک و اجرای برنامه های معاونت همراهی کردند تشکر و قدر دانی می کنم. پیشاپیش از یکایک شما خوانندگان این مطلب دعوت می کنم که در کارگاه ها، نشست ها و جشنواره های معاونت شرکت کرده و امیدوارم که اجرای آنها کمک شایانی به مهارت آموزی و بالا رفتن بار علمی و پژوهشی دانشجو معلمان دانشگاه شود.

امیررضا جعفری نژاد

ضیاءالدین شفائی

دهمین کنفرانس ملی روانشناسی، علوم تربیتی و اجتماعی

۳) اختلال یادگیری ریاضی و راهکارهایی برای مقابله با آن

مهرشاد تقی زاده، امیررضا جعفری نژاد، ضیاءالدین شفائی

سومین کنفرانس بین المللی روانشناسی، مشاوره، تعلیم و تربیت

۴) آموزش از راه دور یا نزدیک

علی علیزاده

کانون تفکر زبرالحدید

دستاوردهای پژوهشی دانشجویان

پردیس امام علی (ع) دانشگاه

فرهنگیان گیلان

با آغاز ترم تحصیلی جدید، تعدادی از دانشجو معلمان پژوهشگر پردیس امام علی (ع) موفق به ارائه مقالات خود در همایش ها و مراکز پژوهشی مختلف شده اند که در ادامه عناوین، نویسندگان و عناوین همایش ها و مراکز را با هم مرور خواهیم کرد:

۱) بررسی رابطه سبک های فرزند پروری والدین با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان

محمد جعفری

کنفرانس بین المللی فقه، حقوق، روانشناسی و علوم تربیتی در ایران و جهان اسلام

۲) آموزش از طریق الگوی پیش سازمان دهنده: روش تدریس خلاق

نیم نگاهی به نقش دانشگاه فرهنگیان در تربیت معلم

علیرضا واحدی فر، شایان میرزایی

"این دانشگاه فرهنگیان - یا به تعبیر قدیمی، دانشگاه تربیت معلم - دانشگاه است، لکن با دانشگاه‌های معمولی فرق دارد. علاوه بر امتیازاتی که دانشگاه‌های دیگر دارند، امتیاز «تولید معلم» مخصوص این دانشگاه است؛ این شرایطی دارد؛ به این دانشگاه خیلی باید اهمیت داد."

مقام معظم رهبری ۱۷ / ۰۲ / ۱۳۹۳

با توجه به سخنان مقام معظم رهبری و رهنمودهای ایشان، باید گفت که دانشگاه فرهنگیان با توجه به آنکه به طور مستقیم بر نسل آینده کشور تاثیر گذار است و در عین حال یک بخش کثیری از جوانان اهل علم و دانش را در خود جای می دهد و آنان را تربیت می کند، اهمیتی دو چندان نسبت به سایر دانشگاه ها می یابد.

مهمترین مسئله در این دانشگاه، مسئله تربیت معلمان است که در آینده نقش بسزایی در پیشرفت کشور خواهند داشت. امروزه با گذشت حدود ۹ سال از فعالیت این نهاد، از اساسی ترین چالش های پیرامون آن، می توان به بحث هایی همچون هزینه زا بودن دانشگاه، کیفیت آموزشی پایین و موضع گیری وزارت علوم در خصوص این دانشگاه می باشد که به صورت مستقیم و غیر مستقیم بر موضوع جذب معلمان از طریق دانشگاه فرهنگیان یا از طرق دیگر، تاثیر می گذارد. بنابراین برای تصمیم گیری درباره نحوه جذب معلمان در ابتدا باید به تبیین موارد مذکور بپردازیم.

قبل از هر چیزی باید توجه داشته باشیم که امر تربیت معلم یک امر تخصصی است و نیاز است که برای آن برنامه ریزی شود و بر اساس اهداف پیش بطنی شده، طراحی آموزشی برای تربیت معلمان انجام شود. بنا بر این نیاز به یک نهاد متخصص و متمرکز برای تربیت معلم می باشد که در حال حاضر دانشگاه فرهنگیان این مسئولیت خطیر را به عهده دارد. با توجه به آنچه گفته شد، دانشگاه فرهنگیان به عنوان نهادی ماموریت محور فعالیت می کند و ماموریت آن هم تربیت معلم و در سطحی بالاتر، تربیت نسل آینده است. بنابراین تمام سرمایه ای که در این مسیر به کار گرفته می شود، به عنوان سرمایه گذاری کشور برای آینده است و استفاده کردن از واژه «هزینه» درست نیست.

یکی دیگر از مسئله های اصلی این دانشگاه، مسئله کیفیت آموزشی در آن است که با توجه به مطالبی که پیش تر درباره اهمیت این دانشگاه بیان گردید،

بدیهی است که کیفیت آموزشی در این دانشگاه باید از بالاترین سطح خود برخوردار باشد . اما آیا واقعا چنین است ؟ چرا ؟

مسئله بعدی در این دانشگاه موضع گیری وزارت علوم ، تحقیقات و فناوری نسبت به دانشگاه فرهنگیان است یکی از مهمترین وظایف این وزارتخانه ، سازمان بندی و هماهنگی آموزش عالی در سراسر کشور است . بنابراین انتظار می رود این وزارتخانه تمام تلاش خود را در جهت بهبود کیفیت دانشگاه فرهنگیان و تقویت همه جانبه این دانشگاه و از همه مهمتر سرمایه گذاری در این دانشگاه که پیش تر درباره آن صحبت شد ، به کار گیرد . اما متأسفانه در چند سال اخیر نه تنها حمایتی از این سازمان صورت نگرفت ، بلکه حتی در مواردی در جهت تضعیف دانشگاه فرهنگیان اقدام گردید . وزارت علوم، تحقیقات و فناوری که یکی از اعضای هیئت امناست، باید در خصوص مسائل آموزشی و هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان پاسخگو باشد.

درپایان برای جمع بندی درباره موضوعات بیان شده باید گفت که جذب معلمان آینده تنها باید از طریق یک نهاد متخصص انجام پذیرد.

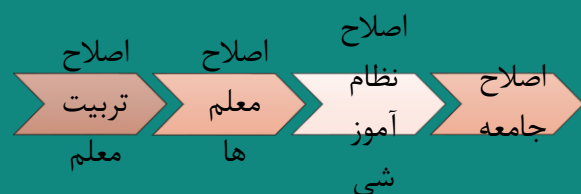
گمشده های دانشگاه فرهنگیان

(قسمت اول)

امیررضا جعفری نژاد

مقدمه

دوره های تربیت معلم در هر کشوری از اهمیت بالایی برخوردارند. چراکه در این دوره ها معلم های جامعه شخصیت، مهارت ها و دانش های مورد نیاز برای حرفه خود را کسب می کنند. این کار آموزان دوره های تربیت معلم در ادامه وارد مدارس شده و سکان آموزش و پرورش هر کشور را به دست می گیرند. نظام آموزشی نیز مسئولیت تربیت و آماده سازی کودکان و نوجوانان برای نقش آفرینی در جامعه را به عهده دارد. به این ترتیب، هرگونه تحول در جامعه منوط به تحول در دوره های تربیت معلم است. در کشور ما نیز دانشگاه فرهنگیان مسئولیت آماده سازی معلمان را برای ورود به کلاس های درس بر عهده دارد (شکل ۱).

شکل ۱- جایگاه دوره های تربیت معلم در اصلاح جامعه

با توجه به اهمیت جایگاه دوره تربیت معلم، تدوین یک برنامه درسی برای چنین دوره ای نیز از حساسیت بالایی برخوردار است. در سلسله یادداشت های "گمشده های دانشگاه فرهنگیان" سعی خواهیم کرد بعضی از اشکالات برنامه آموزشی این دانشگاه را بیان کنیم. در هر قسمت، گریزی به یکی از نظریه های یادگیری خواهیم زد و نیاز توجه به آن ها را در برنامه آموزشی دانشگاه فرهنگیان بیان خواهیم کرد. در اولین قسمت از این رشته یادداشت ها به سراغ نظریه یادگیری گشتالت خواهیم رفت.

نظریه یادگیری گشتالت یکی از معروف ترین نظریه های یادگیری است که توسط ماکس ورتایمر در قرن بیستم بیان گذاشته شد (سیف، ۱۳۹۷، ص ۱۵۶). گشتالت در روانشناسی به این معنا است که کل از اجزای تشکیل دهنده آن بیشتر است (همان منبع، ص ۱۵۶)؛ یعنی کل در برگیرنده ویژگی های همه اجزای خود بوده و علاوه بر آن ویژگی های بیشتر از آنها را نیز دارا است. برای مثال، پدیده ی باران نه تنها ویژگی های اجزای خود مانند قطرات آب، سرما و ... را دارا است، بلکه بارش ویژگی است که تک تک اجزای باران آن را ندارند. نهضت گشتالت، اثری ماندگار بر روانشناسی بر جای گذاشت و در زمینه های ادراک، یادگیری، تفکر، شخصیت، روانشناسی اجتماعی و انگیزش تاثیر گذاشت (سارلی، مناف زاده، ۱۳۹۴).

البته نظری و غیر کاربردی بودن محتوای این برنامه قابل بحث است و آن را در شماره های بعدی همین نشریه بررسی خواهیم کرد. آنچه که در این شماره مد نظر ما است آموزش جزء به کل است. برای مثال، چیدمان واحد های درسی دانشجویان دانشگاه طوری صورت گرفته است که ابتدا دانشجو معلمان تعدادی واحد درسی پراکنده از جمله روانشناسی پرورشی، نظریه های یادگیری، تحلیل محتوای کتاب درسی و ... را گذرانده و سپس آنها را در واحد های کارورزی به کار خواهد گرفت. آیا این واحدها به تنهایی برای آماده شدن دانشجو معلم ها کافی است؟!

یکبار دیگر این جمله را به یاد آورید:

کل از اجزای تشکیل دهنده آن بیشتر است...

شکل ۲- نسبت کل به جزء کارورزی به سایر دروس

ویژگی های برنامه آموزشی گشتالتی

یادگیری در این رویکرد، عبارت است از بینش حاصل از درک موقعیت یادگیری به عنوان یک کل یکپارچه و آن هم از طریق کشف روابط میان اجزای تشکیل دهنده ی موقعیت یادگیری حاصل میشود (سارلی، مناف زاده، ۱۳۹۴). یادگیری در روانشناسی گشتالت به صورت هیأت کل مطرح میشود، نه از ترکیب یا تحلیل اجزا و یادگیری عبارت از وقوع تغییراتی است که در پاسخ به الگوها یا هیأت های کل با معنا داده میشود (پارسا، ۱۳۹۲).

تاکید این نظریه بیشتر بر توجه به کل بوده و پیروان آن به آموزش کل به جزء اعتقاد دارند. گشتالت گرایان به شدت روش حفظ طوطی وار را نقد کرده و آن را نامناسب می دانند. به نظر روانشناسان گشتالت هدف اصلی آموزش باید ایجاد توانایی درک مطلب در یادگیرندگان باشد نه فشار وارد ساختن بر آنها برای حفظ کردن طوطی وار مطالب (سیف، ۱۳۹۷، ص ۱۶۵). از نظر هیل (۱۹۸۰) تاکید گشتالتی ها بر فهمیدن امور و درک روابط به صورت کل یکپارچه از خدماتهای بزرگ روانشناسی گشتالت به آموزش و پرورش است.

مقایسه برنامه آموزشی دانشگاه فرهنگیان با نظریه گشتالت

آنچه که در برنامه آموزشی دانشگاه فرهنگیان مشهود است، آموزش پایین به بالا، جزء به کل، حفظ کردن طوطی وار مواد تئوری و نظری است.

نتیجه گیری

تا به اینجا با دو اشکال در برنامه آموزشی دانشگاه فرهنگیان پرداختیم. آنچه که گفته شد نه تنها در این دانشگاه بلکه در نظام آموزشی نیز تا حدودی وجود داشته و مشکل ساز است. در مورد آموزش جزء به کل پیشنهاد می شود که واحد های کارورزی بیشتر شده و از زمان زودتری برای دانشجو معلمان در نظر گرفته شود. در کنار این واحد های کار ورزی نیز هر ترم تعدادی واحد مرتبط موازی در نظر گرفته شود که فعالیت ها و سرفصل های آن با کارورزی ها همپوشانی داشته باشند. مثلاً، دانشجو ها ترم سوم به کارورزی رفته و همزمان که واحد های تحلیل محتوا، مدیریت آموزشی، روش تدریس و... را پاس می کنند، تکالیف عملکردی، فعالیت ها و گزارش های خود را نیز با محوریت این واحد های درسی انجام دهند.

در مورد نکته دوم، یعنی تاکید بر حفظ کردن مطالب نیز به نظر باید دوره ها و کارگاه های مکرر روش تدریس و جلسات مرور سرفصل ها برای اساتید محترم برگزار کرده و ایشان نیز سهم بیشتری برای تکالیف عملکردی، فعالیت های کلاسی، پروژه های تحقیقی و عملی در ارزشیابی نهایی در نظر بگیرند...

منابع

- پارسا، محمد (۱۳۹۲)؛ روانشناسی یادگیری بر بنیاد نظریه ها؛ انتشارات سخن.

محتوا و بار علمی و حرفه ای که در واحد کارورزی است، در مجموع واحد های درسی دیگر پیدا نمی شود. اما ویژگی های مجموع واحد های درسی دیگر به عنوان اجزاء در کلی به نام کارورزی مشهود است (شکل ۲). این ادعا را می توان با انجام یک مصاحبه با دانشجویانی که واحد های کارورزی را سپری کرده اند راستی آزمایی کرد!

دومین اشکال وارد بر برنامه آموزشی دوره تربیت معلم در ایران، از نقطه نظر گشتالتی ها می تواند تاکید بر حفظ کردن مطالب و مطالعه های شب امتحانی دانست. بدیهی است که این اشکال به روش های تدریس برخی اساتید، عدم توجه کافی ایشان به عناوین سرفصل های واحد های درسی و نبودن یک نظام ارزشیابی منسجم، کارآمد و فراگیر در دانشگاه فرهنگیان بر می گردد.

هرچند وزارت علوم در هفته های اخیر گام هایی علیه این دانشگاه برداشتند و در مقابل آن قرار گرفتند. اما از نظر بنده محدود کردن دانشگاه فرهنگیان به اجرای دوره های کوتاه مدت تربیت معلم مثل این خواهد بود که بیماری که تب دارد را بکشیم تا تبش برطرف شود. نکته مهمی نیز که در اینجا قابل بحث است، این است که آموزش ها در نوع تربیت معلمی که مد نظر جناب وزیر و همچنین جناب دکتر مهرمحمدی است شامل جزء هایی از دانش های تخصصی است که پاسخگوی یک کل مهم به نام معلمی نخواهد بود! پس بهتر است به جای نگاه بنگاه کاریابی به تعلیم و تربیت جامعه، اهمیت آن را درک کرده و برای برطرف کردن موانع پیش روی آن تلاش کنیم.

- سارلی، زبیده؛ مناف زاده، محمد (۱۳۹۴)؛ تاثیر روانشناسی گشتالتی بر نظریه های یادگیری؛ دومین کنفرانس بین المللی علوم رفتاری و مطالعات اجتماعی.
- سیف، علی اکبر (۱۳۹۷)؛ روانشناسی پرورشی نوین؛ (ویرایش هفتم)؛ تهران: نشر دوران.
- Hill, W.F. (1980). Learning: A survey of psychological interpretation (3d ed). London: Mathuen.

پیشنهادهایی برای آموزش آنلاین مقطع ابتدایی

اسما احمدزاده

پیشرفت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات این امکان را برای همه فراهم کرده است که از رویکردهای معلم محور در آموزش و یادگیری فاصله بگیرند و در فرایند یادگیری خودفرمان باشند. (شعبانی ۱۳۹۰) در این عصر معلم نمی‌تواند مطالب را به صورت تجویزی به دانش‌آموزان ارائه دهد و انتظار داشته باشد دانش‌آموزان به صورت منفعلانه و بی قید و شرط آن‌ها را بپذیرند. همچنین در عصر حاضر معلم و مدرسه تنها منابع دانش نیستند و هرکس با هر میزان از سواد با یک جست‌وجوی ساده در اینترنت می‌تواند به مطالب بسیاری در قالب‌های مختلف دسترسی پیدا کند.

در شرایط همه‌گیری ویروس کووید نوزده و ورود یکباره‌ی نظام آموزش و پرورش کشور به قلب یادگیری الکترونیکی و آموزش از راه دور برای آموزگاران و معلمان و نیز اساتید دانشگاه لازم است تا یک بار دیگر دانش خود را در این زمینه مورد بازبینی قرار دهند، برای یادگیری فنون و روش‌های این مهم همواره خود را مورد آزمون قرار دهند. اطمینان و تعصب داشتن درباره‌ی دانش و روش‌های خود در این زمینه، نیاز ندیدن به یادگیری از تجربه‌های دیگر کشورها و جبهه‌گیری در مقابل انتقاد دانش‌آموزان و

دانشجویان، متولیان آموزشی را به ناکارآمد بودن متهم خواهد کرد.

با وجود اشتراکی که در آموزش همه‌ی گروه‌ها از لحاظ الکترونیکی بودن به وجود آمده است، همچنان نباید از شناخت ویژگی‌ها و نیازهای مخاطب غافل شد چرا که بر اساس الگوی یاددهی-یادگیری و اصطلاح تدریس-یادگیری اگر یادگیری از طرف دانش‌آموز انجام نگیرد، تدریسی صورت نگرفته است. (شعبانی ۱۳۹۰) با توجه به این که در مقطع ابتدایی هدف اساسی از آموزش و تدریس آشنا کردن و علاقه‌مند کردن نوآموزان با دنیای شگفت‌انگیز علم و علم‌آموزی است، آموزگاران نباید این نکته را فراموش کنند و با انتقال صرف اطلاعات به دانش‌آموزان و به جای ساختن متفکرانی نقاد، دیدن دانش‌آموزان به عنوان حاملین اطلاعات، فرایند آموزش را به روندی خشک و خسته کننده تبدیل کنند و از همان سنین کم شوق یادگیری را در آن‌ها ساکت کنند.

برای ورود به هر غار تاریک و ناشناخته‌ای نباید بی‌گدار به آب زد و با هر دو پا عمق آب را سنجید. آموزش از راه دور نیز چنین است، با تغییر شرایط نباید به طور کامل آموزش سنتی چهره به چهره را کنار گذاشت و مطلقاً به آموزش از طریق محتوای چند رسانه‌ای و یک طرفه پناه برد. بلکه برای موثر ساختن فرایند آموزش به یک تعادل نیازمندیم. حال برای داشتن یک کلاس آنلاین چهره به چهره‌ی خوب و مفید برای دانش‌آموزان ابتدایی روش‌ها و فنونی را که توسط معلمان برتر دنیا توصیه شده و موفق شده‌اند به شما پیشنهاد می‌دهیم.

● مرکز ثقل

از آنها بخواهید با آنها داستان های خنده دار بگویند، از آنها بخواهید کلماتی بگویند که با حروف مختلف شروع شود. دانش آموزان را وادار کنید برای آوردن و نشان دادن وسایل مختلف از جایشان بلند شوند، مثلاً مسابقه بگذارید یک جسم سبزرنگ پیدا کنند و بیاورند یا کوچک ترین وسیله ای که دور و برشان می بینند یا وسیله ای برای پخت و پز، خوراکی که در صبحانه میل می شود، وسیله ای که با حرف م شروع شود و با اختصاص دادن وقت کوتاهی به انجام دادن این فعالیت ها شور و شوق کودکان را برای شنیدن موضوعات بعدی برانگیزید.

شهاب چهارم:

شگفت زده و پرنرژی باشید، با توجه به اینکه ارتباط چهره به چهره اینترنتی با واسطه ای به نام صفحه نمایش انجام می گیرد، احساساتتان را پر رنگ تر از هر زمان دیگری ابراز کنید. با صدا بخندید، صدایتان را بالا و پایین کنید، نازک و کلفت کنید، با آهنگ و ریتم کلمات را ادا کنید، صدای حیوانات و شخصیت های مورد علاقه ی بچه ها را دربیاورید. محرک و انگیزه بخش باشید تا توجه دانش آموزانتان را جلب کنید.

شهاب پنجم:

دانش آموزان را فعال و شاداب نگه دارید، از بدن خود استفاده کنید و از دانش آموزان بخواهید آنها هم این کار را کنند، برای آموزش به کودکان باید وجهه ی رسمی خود را کنار بگذارید، مانند یک

ما اسم این روش ها را شهاب می گذاریم تا با عبور هر یک در آسمان کلاسمان دانش آموزان را به وجد بیاوریم.

شهاب اول:

توجه دانش آموزان را جلب مطلب و ثانیه به ثانیه ی کلاس کنید، برای موفق شدن در این کار از ابزارهای مختلف آموزشی مانند وایت برد، عروسک ها و شخصیت های کارتونی مورد علاقه ی کودکان، اسباب بازی ها، فلش کارت های دارای تصاویر جذاب و اشیای مختلف استفاده کنید. هرکاری که کلاس درستان را با نشاط، رنگارنگ، متنوع و سرگرم کننده می کند انجام دهید تا حواس دانش آموزان هر لحظه با کلاس باشد.

شهاب دوم:

ساده و آسان تدریس کنید، یادتان باشد دانش آموزان شما کودک هستند و در سطح علمی شما نیستند، از یادگیری هر کدام از موضوعاتی که درس می دهید اطمینان کسب کنید، در یک واحد زمان راجع به یک موضوع به خصوص صحبت کنید تا مخاطبانان دچار سردرگمی نشوند.

شهاب سوم:

فعالیت های بامزه و دوست داشتنی انجام دهید، سه تا چهار کلمه به دانش آموزان بدهید و

شهاب هفتم:

دانش آموزانتان را وادار به صحبت کردن و اظهار نظر کنید، نه فقط برای ارزشیابی بلکه مدام نام آنها را بگویید و از آنها سوال بپرسید، از تدریس تمام وقت دست بردارید، اجازه دهید آنطور که خودشان برداشت کرده اند و با کلمات خودشان توضیح دهند، این موارد باعث می شود دانش آموزان نسبت به یادگیری خود و کلاس درس مسئولیت پذیرتر شوند.

شهاب هشتم:

به شخصیت و زندگی شخصی کودکان احترام بگذارید، از آنها بخواهید راجع به سلاقی و علاقه مندی هایشان در کلاس صحبت کنند، تفریحات و سرگرمی هایشان را با شما به اشتراک بگذارند، آن ها به خاطر این موارد شما را بسیار دوست خواهند داشت.

شهاب نهم:

عادت های مخصوص کلاس داشته باشید، با انرژی کلاس را شروع کنید و برنامه ی مشخصی برای دنبال کردن داشته باشید تا بتوانید زمان را به خوبی مدیریت کنید، بهترین شروع در هرکاری، شروع با نام خدا و تشکر از نعمت های بیست که به ما ارزانی داشته، همخوانی آیاتی چند از قرآن کریم و یاری گرفتن از خدا، انرژی خوب و مثبتی را برای کلاس به ارمغان می آورد و همچنین باعث صفای دل و زدوده شدن ناراحتی ها

مجری کودک با چهره ای منعطف که احساسات و حالات مختلف را به اشکاری نمایش می دهد، ساعات خوشی را برای آنها فراهم کنید، هنگام خواندن شعر از آنها بخواهید با حرکات سر ریتم خاصی را دنبال کنند، با رمز هایی که برای کلاس تعیین کرده اید با آنها صحبت کنید، مدام سوال های بله و خیر بپرسید یا به جای بله و خیر از رنگ ها استفاده کنید مثل آبی یا قرمز، دانش آموزان را به وجد بیاورید تا با هیجان از جایشان بلند شوند و مفاهیم درسی را در حالت های گوناگون تکرار کنند.

شهاب ششم:

استفاده از چند رسانه ای ها در طی کلاس های آنلاین می تواند بسیار آموزنده و مفرح باشد. پخش کردن سرودها و شعرها و همخوانی دانش آموزان با آن، ویدئو های آزمایش های علوم و فیلم هایی از مکان های معرفی شده در کتاب، تصاویر متحرک برای آموزش حرکات و افعال گوناگون. این ابزار نه تنها برای آموزش مواد درسی بلکه برای زنگ تفریح و تخلیه ی انرژی دانش آموزان نیز می تواند مفید باشد. مثلاً می توانید یک ویدئو از حرکات نمایشی مثل تقلید حرکات حیوانات به نمایش بگذارید و از انش آموزان بخواهید مانند آن را انجام دهند. حرکت بال های مرغ، شیهه ی اسب، غرش شیر و

می‌گردد. (حائری شیرازی ۱۳۹۹) هر چند یادمان باشد که معنی و مفهوم آن سوره را قبلا به شکل تمثیلی و داستان وار به کودکان آموخته باشیم. در پلایان کلاس از دانش آموزان به خاطر وقتی که در اختیار شما گذاشتند تشکر کنید، این مورد باعث تقویت عزت نفس آن‌ها خواهد شد.

شهاب دهم:

تشویق و افتخار، برای هر اظهار نظر دانش آموزتان بازخورد بدهید، به حرف‌هایشان ارزش قائل شوید و با تکرار نظرشان به همراه اسمشان، جرئت شرکت در فعالیتهای دیگر را به آنها بدهید. همیشه به آن‌ها یادآور باشید که منحصر به فرد و پر از استعداد و توانایی هستند.

منابع:

- شعبانی، حسن (۱۳۹۰)؛ مهارت‌های آموزشی و پرورشی؛ جلد اول: روش‌ها و فنون تدریس؛ چاپ سی‌ام، تهران: سازمان سمت.
- حائری شیرازی، محمد صادق (۱۳۹۹)، تمثیلات؛ جلد اول: اخلاقی و تربیتی؛ چاپ اول، دفتر نشر معارف.

- <https://youtu.be/nikhtLyLgPM>

تحصیل در خانه راهکار استمرار آموزش در دوران کرونا

سید ضیاءالدین شفائی املشی

مقدمه

در زندگی پیشامدهایی روی می‌دهد که زندگی روزمره انسان‌ها را دچار تغییر می‌کند و سبب می‌شود که مردم از فعالیت‌های روزمره خود فاصله بگیرند یا آن را به نحوی دیگر انجام دهند. این گونه رخدادها ممکن موجب در خانه ماندن به مدتی طولانی برای حفظ جان انسان‌ها باشد. همه‌گیری ویروس کرونا از اینگونه رخدادها است که سبب تغییر در تمام بخش‌های زندگی بشری شده‌است. این بیماری سبب شد که آموزش‌ها در جهان به سمت مجازی شدن حرکت کند. در این میان نقش والدین در تحصیل فرزندان بیش از پیش پررنگ تر شده است. تحصیل در خانه یا homeschooling یکی از راه‌های آموزش از طریقی غیر از مدرسه می‌باشد، بدین صورت که در آن والدین مسئولیت تحصیل فرزندانشان را بر عهده می‌گیرند. در این مختصر به توضیحی در مورد این موضوع پرداخته شده‌است.

تحصیل در خانه

امروزه گرایش والدین کشورهای پیشرفته به تحصیل فرزندان در خانه بیشتر شده‌است. تحصیل در خانه یکی از شیوه‌های جدید آموزشی است که

والدین در خانه به آموزش فرزندانشان می‌پردازند. تحصیل در خانه از دهه ۱۹۷۰ میلادی آغاز شد. هنگامی که مولفان و محققان مشهوری چون: جان هولت، دورثی و ریموند مبحث اصلاحات در آموزش را مطرح کردند. آن‌ها تحصیل در خانه را بعنوان روشی جایگزین معرفی پیشنهاد دادند (مارتین، ۲۰۲۰). چه الزاماتی برای تحصیل در خانه نیاز است؟ هولت، ۲۰۰۳ به نقل از جهانگیری: مهم ترین چیزی که والدین برای آموزش فرزندان در خانه نیاز دارند، دوست داشتن، حضور فیزیکی والد، لذت بردن از همراهی فرزندان، انرژی، شور و بلاغت است. والدین باید از همه پرسش‌ها و حرف‌های فرزندان و تلاش برای پاسخگویی به این پرسش‌ها لذت ببرند. بنابراین مهم ترین نکته‌ای که سبب نتیجه دادن تحصیل در خانه می‌شود حضور والدین و ایجاد امنیت روانی در فرزندان است.

مزایای تحصیل در خانه

امنیت: یکی از مهم ترین دلایلی که ممکن است توجه شما را به تحصیل در خانه جذب کند: کووید ۱۹ است. بسیاری از مدارس همچنان مشغول بررسی اقدامات احتیاطی هستند، بنابراین ایده نگهداشتن بچه‌ها در خانه برای برخی از خانواده‌ها گزینه بهتری است. والدین نگران ماسک زدن طولانی مدت در کلاس درس و همچنین ایجاد ارتباط مراقب نشده هستند.

آزادی: نظر شما برای آموزش ریاضیات هنگام پختن کیک یا تمرین واژگان با خمیر دندان و حتی مطالعه طبیعت هنگام پیاده‌روی و یا صحبت

[your-kids-attended-traditional-school/](https://www.parents.com/kids/education/home-schooling/homeschooling-101-what-is-homeschooling/)

- Martin, Jamie: What Is Homeschooling? A Guide for Parents and Students, [cited200,5,5],availablefrom: <https://www.parents.com/kids/education/home-schooling/homeschooling-101-what-is-homeschooling/>

در مورد تاریخ بعد از صرف نهار چیست؟ وقتی شما تحصیل در خانه را انجام می‌دهید. می‌توانید قانون‌گذاری کنید و یادگیری می‌تولند در همه جا و همه زمان‌ها پیوسته انجام شود و نیازی نیست که شبیه مدرسه باشد (بردلی، ۲۰۲۰).

نتیجه‌گیری

با شیوع کرونا و تعطیلی مراکز مختلف از جمله آموزشی همه باید برای استمرار آموزش دست بکار شویم. شیوه تحصیل در خانه از سال‌های پیش بکار برده می‌شد اما در این بحران نیاز آموزش به چنین شیوه‌هایی بیشتر شده است و با کمک والدین و همکاری آموزشگران می‌شود با کاستی‌های حداقلی از آن عبور کرد تا دوباره شاهد جنب و جوش سابق در تمامی مدارس باشیم.

منابع

- جهانگیری، کیومرث. (۱۳۹۹). آفرینش حس ناب و لذت آموختن: مسئولیت اولیا و مربیان در عصر آموزش مجازی. مجله پیوند، شماره ۳، دوره ۴۲

- Bradely,sarah: how to transition into homeschooling after your kids attendedtraditional school.[cite d2020,16,7],availablefrom: <https://www.parents.com/kids/education/home-schooling/how-to-transition-into-homeschooling-after->

دانشتنی های درباره تربیت فرزندانمان

علیرضا واحدی فر، ابراهیم میرزایی

فرزند پروری بی اعتنا

این والدین اغلب از لحاظ هیجانی جدا و افسرده اند ، به قدری غرق در استرس خانوادگی هستند که وقت و انرژی کمی برای فرزندانشان خود دارند . تربیت بی اعتنا در حالت افراطی ، نوعی بد رفتاری با کودک است که غفلت نامیده می شود .

نتایج

در صورتی که این نوع تربیت زود هنگام شروع شده باشد ، تقریباً تمام جنبه های رشد ، از جمله دلبستگی ، شناخت و مهارت های هیجانی و اجتماعی را مختل می کند . حتی در صورتی که بی اعتنایی والدین چندان شدید نباشد ، کودکان و نوجوانان اینگونه والدین ، مشکلات متعددی مانند خود تنظیمی هیجانی ضعیف ، مشکلات پیشرفت تحصیلی ، افسردگی ، خشم و رفتار ضد اجتماعی دارند . (آنولا، استاتین و نورمی، ۲۰۰۰؛ کوردک و فاین، ۱۹۹۴؛ شرودر و همکاران، ۲۰۱۰)

فرزند پروری آسان گیر

این والدین مهرورز و پذیرا هستند ، ولی متوقع نیستند ، کنترل کمی بر رفتار فرزندانشان خود اعمال می کنند و به آنها اجازه می دهند در هر سنی که باشند ، خودشان تصمیم بگیرند ، حتی اگر هنوز قادر به انجام این کار نباشند . فرزندانشان آنها می توانند هروقت که بخواهند غذا بخورند و بخوابند و هر مقدار که دوست داشته باشند تلویزیون تماشا

مقدمه

در عصر جدید برقراری ارتباط میان والدین و فرزندانشان و تربیت صحیح آنها یکی از مهمترین مسائلی به شمار می رود که غفلت از آن ، نتایج سنگین و جبران نشدنی را در پی دارد . به همین دلیل دانستن این نکته که فرزندانشان به چه چیزهایی نیاز دارند و چگونه می توان آنها را در مسیر درست زندگی قرار داد و اینکه در صورت اشتباه ما چه تبعاتی در پی خواهد بود از اهمیت ویژه ای برخوردار است . در این مقاله تلاش شده انواع روش های فرزند پروری ، تبعات ناشی از تربیت غلط و راهکارهایی برای تربیت صحیح بیان شود تا نسل های آینده از این معضل در امان باشند .

دایانا بامریند در یک رشته تحقیقات ، با زیر نظر گرفتن والدینی که با فرزندانشان پیش دبستانی خود تعامل می کردند ، اطلاعاتی را درباره فرزند پروری گرد آوری کرد . یافته های او و کسانی که کار وی را ادامه دادند ، سه ویژگی را آشکار می سازند که روش موثر را از روش های نه چندان موثر متمایز می کند . این روش ها عبارتند از : ۱. پذیرش و روابط نزدیک ۲. کنترل ۳. استقلال دادن .

قرار می گیرند ، معمولاً در مدرسه عملکرد ضعیفی دارند ، اما به خاطر نگرانی و کنترل والدینشان سعی می کنند بیشتر از همسالانی که والدین بی توقع دارند موفق شوند و به اعمال ضد اجتماعی کمتری بپردازند . (استین برگ، بلات-ایزنگارت و کافمن، ۲۰۰۶)

فرزند پروری مقتدرانه

والدین مقتدر ، صمیمی و دلسوز و نسبت به نیاز های کودک حساس هستند . آنها رابطه والد-کودک لذت بخش و از لحاظ هیجانی خشنود کننده ای را برقرار می کنند که کودک را به سمت ارتباط نزدیک می کشاند . والدین مقتدر در عین حال ، کنترل قاطع و معقولی را اعمال می کنند . آنها روی رفتار پخته تاکید دارند و برای انتظارات خود دلیل می آورند . و بالاخره والدین مقتدر به تدریج استقلال مناسب به کودک داده و به او اجازه می دهند در زمینه هایی که آمادگی دارد تصمیماتی بگیرد . (کوچینسکی و لولیس، ۲۰۰۲؛ راسل، میز و بیساگر، ۲۰۰۴)

نتایج

تربیت مقتدرانه در طول دوره کودکی و نوجوانی با چند جنبه از شایستگی مانند خوش خلقی ، خویشتن داری ، استقامت در تکلیف ، همکاری ، عزت نفس بالا ، پختگی اجتماعی و اخلاقی و عملکرد تحصیلی مطلوب ارتباط دارد . (آماتو و فولر، ۲۰۰۲؛ آنولا، استاتین و نورمی، ۲۰۰۰؛ لاستر و مک آدو، ۱۹۹۶؛ مکی، آرنولد و پرات، ۲۰۰۱؛ استین برگ، دارلینگ و فلچر، ۱۹۹۵)

کنند . آنها مجبور نیستند رفتار طرز رفتار خوب را یاد بگیرند یا کارهای خانه را انجام دهند .

نتایج

فرزندان والدین آسان گیر تکانشی ، سرکش و نافرمان هستند . در مقایسه با کودکانی که والدین آنها کنترل بیشتری اعمال می کنند ، آنها نیز بیش از حد پرتوقع و به بزرگتر ها وابسته هستند و در تکالیف استقامت کمتری نشان می دهند . رابطه بین تربیت آسان گیر و رفتار وابسته در مورد پسر ها بسیار نیرومند است . (باربر و اولسن، ۱۹۹۷؛ بامریند، ۱۹۹۱؛ استین برگ، بلات-ایزنگارت و کافمن، ۲۰۰۶)

فرزند پروری مستبدانه

والدین مستبد ، سرد و طرد کننده هستند . آنها برای اعمال کنترل فریاد می کشند ، دستور می دهند ، عیب جویی و تهدید می کنند . نگرش آنها این است « این کار را انجام بده چون من از تو خواسته ام آن را انجام دهی ! » . آنها برای کودک خود تصمیم می گیرند و انتظار دارند او تصمیم آنها را بی چون و چرا بپذیرد . اگر کودک مقاومت نشان دهد والدین مستبد به زور و تنبیه متوسل می شوند .

نتایج

کودکان والدین مستبد مضطرب و ناخشنود هستند ، عزت نفس و اتکا به نفس پایینی دارند و وقتی ناکام می شوند با خصومت واکنش نشان می دهند . کودکان و نوجوانانی که در معرض روش مستبدانه

تقویت رفتار کنشگر :

برای آنکه رفتار مثبتی در فرد تقویت شود و او آن رفتار را تکرار کند ، از دو شیوه می توان استفاده کرد :

تقویت مثبت : تقویت مثبت به این معناست که هرگاه کودک رفتار مطلوبی را از خود نشان دهد ، یک تقویت کننده مثبت به او داده شود . (مثلا دادن شکلات به کودکان بعد از آنکه آنها رفتار مطلوبی را از خود نشان دهند)

تقویت منفی : تقویت منفی به این معناست که هرگاه کودک رفتار مطلوبی را از خود نشان دهد ، یک تقویت کننده منفی از او گرفته شود . (مثلا اگر کودک اجازه تماشای تلویزیون را ندارد ، پس از آنکه رفتار مطلوبی از خود نشان داد به او اجازه دهیم تلویزیون تماشا کند)

تنبیه رفتار کنشگر :

در مثال های بالا هرگاه رفتار مطلوبی دیده میشد آن را تقویت می گردیم . تنبیه رفتار کنشگر به این معناست که از تکرار یک رفتار نامطلوب جلوگیری کنیم که اینکار می تواند با ارایه یک محرک آزار دهنده یا با حذف یک محرک مورد علاقه فرد کنشگر همراه باشد .

۲ . بازی کودک

بازی برای کودک یک نیاز طبیعی است که بدون آن کودک رشد سالم نخواهد داشت . با توجه به نظریه رشد شناختی پیاژه ، یادگیری و رشد کودک از تولد تا سن هفت سالگی (مرحله حسی-حرکتی و پیش عملیاتی) از طریق بازی و فعالیت ها شکل میگیرد(البته بازی تنها مربوط به سن تولد تا هفت

جمع بندی

روش فرزند پروری	پذیرش و روابط نزدیک	کنترل	استقلال دادن
مقتدرانه	زیاد	متوسط	متوسط
مستبدانه	کم	زیاد	کم
آسان گیر	زیاد	خیلی کم	خیلی زیاد
بی اعتنا	کم	خیلی کم	خیلی زیاد

چند پیشنهاد برای تربیت کودکان

۱ . تشویق صحیح

به طور کلی تشویق و تنبیه از روش هایی هستند که در تربیت گریزی از آنها نیست اما نکته مهم درباره آن این است که علت تشویق باید برای تشویق شونده مشخص باشد تا بتواند همان چیزی را که مورد نظر است ، تشویق کند . تشویق انواع مختلفی دارد که اگر از آنها درست استفاده کنیم نتیجه مطلوبی را در پی خواهد داشت .

طبق نظریه شرطی سازی کنشگر اسکینر برای ایجاد حالت مطلوب در رفتار فرد می توان از دو راه تقویت رفتار کنشگر و تنبیه رفتار کنشگر وارد شد .

● مرکز ثقل

در این دوره نباید در امر و نهی کودکان زیاده روی کرد و بهتر است در این دوره به جای امر و نهی مستقیم از امر و نهی غیر مستقیم ، شور و مشورت و ... استفاده کرد.

۴. پرهیز از عیب جویی و سرزنش

نکته دیگر این است نباید از کارهای کودکان و آنچه که انجام می دهند عیب جویی کرد و همواره آنها را سرزنش کرد چرا که عیب جویی و سرزنش باعث می شود آنها در توانایی خود تردید کنند و اعتماد به نفس خود را از دست بدهند .

۵. پرهیز از تنبیه بدنی

در روانشناسی تنبیه به عنوان خشن ترین ، نامطلوب ترین و آخرین روش از روشهای منفی کاهش رفتار معرفی می شود .

این روش عوارض بسیار مهمی را در پی خواهد داشت که عبارتند از :

۱. اولین عارضه انزجار و نفرت تنبیه شونده از تنبیه کننده به واسطه شرطی شدن کلاسیک است .

۲. مشکل دیگر استفاده از روش تنبیه آن است که تنبیه کردن عملی مسری است .(بندورا، ۱۹۶۵- ۱۹۸۶)

۳. پرخاشگری ارضه دیگر تنبیه کردن است .

۴. از اشکالات دیگر این روش این است که اگر این روش ادامه یابد فرد تنبیه شده ممکن است سرانجام به تنبیه کننده حمله ور شود .

سالگی نیست) و از این طریق جهان پیرامون خود را می شناسند . به همین دلیل بازی کردن والدین با کودکان در این سن می تواند بسیار سودمند باشد .

به طور کلی بازی از چند جهت نقش موثر و اهمیت فوق العاده ای در تربیت کودک دارد مانند :

۱. بازی نیاز طبیعی و یکی از نیاز های اساسی کودک است و بی توجهی به آن خسارت روحی- روانی بسیاری دارد .

۲. بازی ، وسیله ای برای رشد همه جانبه و هماهنگ کودک است .

۳. بازی وسیله ای برای شناخت کودک از خود و شناخت دیگران از کودک است .

۴. ارزش دیگر بازی ، ارزش آموزشی آن است .

۳. پرهیز از امر و نهی

انسان ، به ویژه کودکان و نوجوانان ، استقلال طلب اند و روحیه آنها با امر و نهی چندان سازگار نیست .

به طور کلی کودکان تا هفت سالگی ، به مانند حاکم اند و می خواهند به دیگران امر و نهی کنند ، نه اینکه تابع دیگران باشند . نوجوانان و جوانان در هفت سال سوم زندگی نیز دارای روحیه ای وزیر مانند هستند که نه می خواهند و نه می توانند به طور کامل مستقل و یا به طور کامل وابسته باشند ، بلکه دارای رای و نظر اند و می خواهند نظر خود را ابراز کنند . تنها در هفت سال دوم زندگی روحیه اطاعت پذیری در آنها وجود دارد و دستورات دیگران را می پذیرند . اما باید توجه داشت که حتی

نتیجه گیری

با توجه به آنچه که گفته شد فرزند پروری انواع مختلفی دارد که مناسب ترین آنها سبک فرزند پروری مقتدرانه است زیرا در آن هم به رابطه ی والد-کودک ، هم به نحوه صحیح کودک توسط والدین و هم به استقلال کودک توجه می شود . در این نوع سبک فرزند پروری هم نیاز های کودک پاسخ داده می شوند و هم والدین به هدف خود که تربیت کودک و آرامش در زندگی است ، می رسند . در این مقاله به راهکارهایی برای تسهیل فرایند تربیت کودکان اشاره شده که توجه به آنها می تواند سبک فرزند پروری مقتدرانه را تحقق بخشند .

منابع

- برک،لورا،(۱۳۹۷).روانشناسی رشد از لقاح تا کودکی؛جلد اول.ترجمه یحیی سید محمدی.چاپ سی و هشتم. تهران: نشر ارسباران .
- علی اکبر،سیف(۱۳۹۷).روانشناسی پرورشی نوین (روانشناسی یادگیری و آموزش). ویرایش هفتم. چاپ چهاردهم. تهران: نشر دوران .
- حسینی زاده،سیدعلی؛داودی،محمد.سیره تربیتی پیامبر (ص) و اهل بیت(ع). قم: سمت.

ویژگی کودکان کمرو و چگونگی تعدیل

کمرویی آنها

مهرشاد تقی زاده دافچاهی

مقدمه

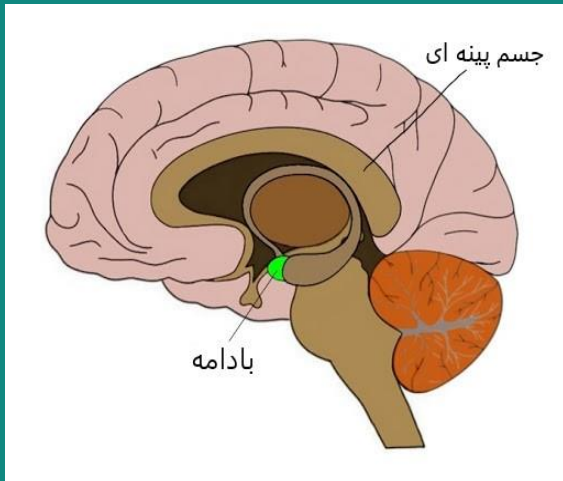
انسان موجودی اجتماعی است و نیازمند برقراری ارتباط با دیگران. بسیاری از نیازهای عالی انسانی و شکوفا شدن استعدادها و خلاقیت هایش فقط از طریق تعامل بین فردی و ارتباطات اجتماعی می تواند فعلیت یابد. (جعفری و همکاران، ۱۳۹۲). بدون تردید در دنیای پیچیده امروز، یعنی در عصر ارتباطات سریع و پیوندهای اجتماعی، ضرورت تعاون و همکاری و همفکری های علمی، حضور فعال فرهنگی، پدیده ی کمرویی یک معلولیت اجتماعی است. چه افرادی با بسیاری از قابلیت ها و استعدادها، به دلیل کمرویی قادر به فعلیت رساندن توانمندی های خود نیستند. پدیده ی کمرویی به عنوان یک معلولیت اجتماعی، چنانچه به موقع تشخیص داده نشود و درمان نگردد، ممکن است آثار نامطلوبی به همراه داشته باشد و رشد شناختی و عاطفی و اجتماعی فرد را به طور جدی متاثر سازد. کمرویی یک ناتوانی و معلولیت فراگیر اجتماعی است و در هر جامعه ای درصد قابل توجهی از کودکان، نوجوانان و بزرگسالان با این اختلال رفتاری و عامل بازدارنده رشد شخصیت اجتماعی، مواجه هستند (جعفری و همکاران، ۱۳۹۲). جوامع انسانی هر قدر که پیشرفته باشند و نیازهای اقتصادی و اجتماعی و دیگر نیازهای افراد به آسانی برآورده شود باز هم در زندگی افراد، موقعیت هایی پیش خواهد آمد که عزت نفس و

احترام به خود آنها را به چالش بطلبد و تهدیدشان کند. از این رو توجه به عوامل مؤثر در شخصیت و بررسی پیامدهای آن در افراد و کاوش راه حل هایی برای درمان و حل مشکلات رفتاری در افراد، ضرورت دارد (جعفری، ۱۳۸۸).

کمرویی همانند بسیاری از مشکلات رفتاری در افراد یک پدیده ی پیچیده و مرکب ذهنی-روانی و روانی-اجتماعی است که به دلایل عدیده در دوران رشد به تدریج پدیدار می شود (ولف و همکاران، ۲۰۰۷). و عارضه ای است که باعث می گردد کودک و نوجوان از برقرار کردن ارتباط با افراد محیط خارج دوری کنند. این کودکان و نوجوانان نوعاً با تقلیل یافتن علایق ذهنی و عاطفی نسبت به اطرافیان خود از داشتن دوستان نزدیک و صمیمی محروم می گردند (مرادحاصل، ۱۳۸۲).

ویژگی های افراد کمرو و علل کمرویی

موضوع کمرویی، به طور عملی در سال ۱۸۷۲ و از زمانی که داروین کمرویی را یک کیفیت عجیب در مغز یا شرم کاذب نامید، مورد توجه قرار گرفت. کمرویی در واقع به طور عمده با قرمزی صورت، برگرداندن چشم یا پایین انداختن سر و خامکاری و حرکات عصبی بدن شناخته می شود (Alm، ۲۰۰۶). افراد خجالتی از رابطه با دیگران اجتناب می کنند. آنها مسوولیت خود را در ایجاد رابطه با دیگران انکار کرده و اضطراب آنها زمانی آشکار می شود که در معرض تبادل و تعاملات اجتماعی قرار میگیرند (گیلمارتین، ۲۰۰۴ به نقل از رحمانی و همکاران) کمرویی، دارای علایم مهمی چون حالات چهره های کم اجتناب از تماس چشمی، نگاه و سر به سمت پایین، صحبت کردن با صدای پایین، خودداری و منفعل بودن و اجتناب

بزرگسالانی که در سال دوم زندگی با عنوان کمرو طبقه بندی شده بودند، در مقایسه با بزرگسالانی که در دوره نوباوگی معاشرتی بودند، هنگام دیدن عکس هایی از چهره های غریبه، فعالیت fMRI (تصویر برداری تشدید مغناطیسی کارکردی؛ که برای کشف تغییرات مغز در حال فعالیت به کار می رود). بیشتری در بادامه نشان دادند (شوارتز و همکاران ۲۰۰۳، به نقل از برک). همچنین، پاسخ های عصبی-زیستی دیگری که معلوم شده بادامه میانجی آنهاست، مشاهده شده است (برک ۱۳۹۷، ص ۴۰۴):

ضربان قلب. از همان چند هفته اول زندگی، ضربان قلب بچه های کمرو همواره بالاتر از ضربان قلب بچه های معاشرتی است و در پاسخ به رویدادهای ناآشنا، تندتر می شود.

کورتیزول. غلظت بزاق هورمون استرس کورتیزول در بچه های کمرو بیشتر از بچه های معاشرتی است و در پاسخ به رویداد استرس زا، بیشتر بالا می رود.

گشادی مردمک، فشار خون و دمای سطح پوست. کودکان خجالتی در مقایسه با کودکان

از موقعیت های ترس آور، افزایش ضربان قلب، خشکی دهان، لرزش، تعرق، ضعف عمومی، سرگیجه، دل بهم خوردگی، ترس از دست دادن کنترل، ارزیابی منفی از خود و دیگران و موقعیتهای نگران کننده، اشتغال ذهنی، کمال گرایی، سرزنش خود، عقاید منفی درباره خود و دیگران، دستپاچگی، شرم، پایین بودن عزت نفس، تنهایی، غمگینی، اضطراب و افسردگی است (بنی اسدی و دسوزا، ۲۰۱۰ به نقل از رحمانی و همکاران) کمرویی، می تواند پیامدهای متعددی داشته باشد و منجر به احساس تنهایی شود. تنهایی، جزو پیش بینی کننده های اضطراب اجتماعی و افسردگی است (ماونتز، والین تینر، آندرسن و بوسول، ۲۰۰۶ به نقل از رحمانی و همکاران). و اگر کمرویی کنترل نشود به یک چرخه ی معیوب تبدیل شده و باعث تجاربی انتقادی از طرف دیگران می شود که همین باعث می شود فرد بیشتر در تصمیم گیری های آینده اش و حتی درباره ی مشکلات جدیدش عقب نشینی کند (منتظر غیب و احقر، ۲۰۱۰ به نقل از رحمانی و همکاران).

تفاوت های فردی در برانگیختگی بادامه (بخشی از سیستم لیمبیک که در هیجان ترس نقش عمده دارد)، ساختار درونی مغز که به پردازش اطلاعات هیجانی اختصاص یافته است، در خلق و خوی کمرویی دخالت دارد. در کودکان کمرو و خوددار، محرک های تازه، بادامه (آمیگدال) و اتصالات آن را به قشر پیش پیشانی و دستگاه عصبی سمپاتیک که بدن را هنگام روبرو شدن با تهدید آماده می سازد، به راحتی برانگیخته می کند. در بچه های معاشرتی و راحت، همین مقدار تحریک، کمترین برانگیختگی عصبی را ایجاد می کند (کاگان و فاکس ۲۰۰۶، به نقل از برک).

● مرکز ثقل

ابراز می دارد که ترس از روابط اجتماعی و کمرویی ناشی از پندار و افکار منفی ای است که بر انسان حاکم می باشد (رمضانی ۱۳۷۳، به نقل از جعفری ۱۳۸۸). هر گونه تغییر در نگرش ها و بازخورد های فرد کمرو نسبت به خود و محیط اطراف، مقدمه لازمی برای خود پنداری مثبت و تغییر رفتار خواهد بود (افروز ۱۳۸۳، نقل از جعفری). بنابراین آموزش مهارت های مثبت اندیشی در افزایش انگیزه، پیشرفت و شادکامی کودکان کمرو موثر است و بر سازگاری اجتماعی آنها می افزاید.

برای اینکه کودکان کمرو مهارت های اجتماعی مؤثری را فراگیری کنند، فرزند پروری باید با خلق و خوی آنها تنظیم شود. والدینی که به طور مناسبی از بچه کمروی خود می خواهند به تجربه های تازه نزدیک شود، به او کمک می کنند تا راهبردی را برای تنظیم ترس پرورش دهد. اگر والدین از نوباوگان و کودکان خردسالی که تازگی را دوست ندارند بیش از حد محافظت کنند، غلبه بر میل به عقب نشینی را برای فرزند خود سخت تر می کنند (رابین و برگس ۲۰۰۲، به نقل از برک). در صورتی که کمرویی ادامه یابد، به احتیاط کاری زیاد، عزت نفس پایین، و تنهایی منجر می شود. در نوجوانی، کمرویی خطر اضطراب شدید، مخصوصاً فوبی اجتماعی-ترس شدید از تحقیر شدن در موقعیت های اجتماعی-را افزایش می دهد (کاگان و فاکس ۲۰۰۶ به نقل از برک).

یکی از موارد بسیار مهم در افزایش رفتار اجتماعی کودک کمرو استفاده از تقویت کننده های مثبت می باشد. برای مثال یکی از دانش آموزان کلاس اول دبستان در هفته های اولی که به مدرسه آمده، ساکت و آرام در صندلی خود نشسته و تمایلی به شرکت در فعالیت های کلاسی از خود نشان نداده

معاشرتی، هنگام مواجه شدن با تازگی، گشادی بیشتر مردمک، افزایش فشار خون، و سرد شدن نوک انگشتان نشان می دهند.

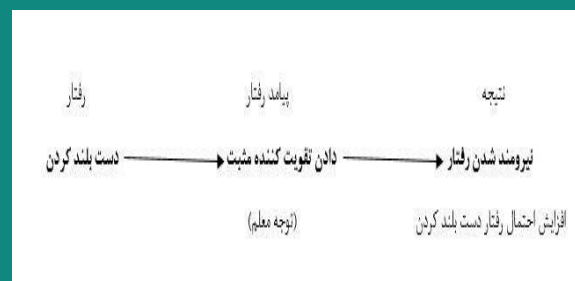
به علاوه، نوباوگان و کودکان پیش دبستانی کمرو، فعالیت EEG (نوار مغزی؛ ثبت فعالیت های الکتریکی مغز) بیشتری را در قطعه پیشانی راست در مقایسه با قطعه پیشانی چپ قشر مخ نشان می دهند که با واکنش پذیری هیجانی منفی ارتباط دارد؛ کودکان معاشرتی حالت برعکس را نشان می دهند. فعالیت عصبی در بادامه که به قطعه های پیشانی منتقل می شود، احتمالاً در این تفاوت ها دخالت دارد (فاکس و همکاران ۲۰۰۸، نقل از برک).

به عقیده کاگان، کودکان بسیار کمرو یا معاشرتی، نوعی فیزیولوژی را به ارث می برند که آنها را به سمت خلق و خوی خاصی سوق می دهد. با این حال، پژوهش توارث پذیری نشان می دهد که ژن ها فقط اندکی در کمرویی و معاشرتی بودن مشارکت دارند (برک، ۱۳۹۷).

راه هایی جهت تعدیل کمرویی کودکان

در بحث درمان کمرویی باید اذعان داشت برای کمرویی، درمانی فوری وجود ندارد؛ با دارو نیز برطرف نمی شود. اساس درمان کمرویی تغییر در حوزه شناختی و تحول در رویه زندگی و حیات اجتماعی است. (ولف و همکاران، ۲۰۰۷)؛ به بیانی دیگر یکی از مهم ترین روش های درمان کمرویی، توجه دادن فرد کمرو به قدرت تفکر، نحوه ی نگرش و بازخورد وی نسبت به پدیده های مختلف و ایجاد آمادگی لازم درونی برای ایجاد تغییرات مثبت در حوزه ی شناختی اوست. رویکرد شناختی

و هرگز دستش را برای پرسیدن سؤال یا انجام کار دیگری بالا نبرده است. معلم تصمیم می گیرد، از این پس هر گونه حرکتی از سوی این دانش آموز را برای شرکت در فعالیت های کلاسی افزایش دهد. لذا، به محض اینکه دانش آموز دستش را بالا می برد تا از معلم سؤالی بپرسد یا چیزی بگوید، معلم او را مورد توجه قرار می دهد و با کلمات خوشایندی چون "آفرین"، "بفرمایید"، و از این قبیل رفتارش را تایید می کند. پس از چندبار تایید و توجه به رفتار دست بالا بردن دانش آموز از سوی معلم، دانش آموز با ادامه سؤال پرسیدن و سخن گفتن به صورت عضو فعالی در کلاس درس تغییر می یابد. در این مثال، تایید رفتار دست بلند کردن دانش آموز برای پرسیدن سؤال تقویت مثبت، و کلمات خوشایند معلم تقویت کننده ی مثبت هستند (سیف ۱۳۹۷، ص ۱۴۲).

در مواجهه با کودک کمرو ما نمی توانیم اثر بخشی آموزش مهارت های اجتماعی را نادیده بگیریم. طبق نظر زیمباردو (۲۰۰۲) کمرویی در سه سطح خود را نشان می دهد- در سطح رفتاری به صورت عدم بلاغت کلام، صحبت با صدای کوتاه، بازداری، کناره گیری، خجالت- در سطح عاطفی به صورت عزت نفس پایین، نگرانی، افسردگی- در سطح شناختی به صورت ترس از ارزیابی منفی است، بنابراین

آموزش مهارت های اجتماعی باید طوری باشد که هر سه سطح را پوشش دهد. بر این اساس آموزش مهارت های اجتماعی باید در گروه اجتماعی اتفاق بیافتد و دانش آموزان را با مهارت های کلامی و غیر کلامی، داد و ستد و تعارفات اجتماعی، شناسایی حقوق و رفتار قاطعانه، تقاضا کردن و رد تقاضاهای غیرمنطقی دیگران، انتقاد و انتقادپذیری، درک تفاوت، ابراز وجود و کنترل خشم و... آشنا نماییم. آموزش مهارت های اجتماعی باعث افزایش عزت نفس، ابراز وجود، رفتار قاطعانه و کاهش انزوا و گوشه گیری می شود. دانش آموزی که مهارت های اجتماعی را بطور واقعی تمرین می کند و به شایستگی به کار می گیرد، بطور حتم، قادر است در ورود به گروه همسالان و دوست یابی موفق شود، تعاملی مثبت و متقابل در بازی ها با همسالان خویش داشته باشد و همین طور دامنه ای از رفتارهای اجتماع پسندانه را از خود نشان دهد (یاسینی فرید و همکاران، ۱۳۹۲).

نتیجه گیری

کمرویی مشکلی است که از گذشته تا کنون به جهات بسیار مختلف دامنگیر افراد مختلف بوده و هست. این مشکل به دلایل متعدد مورد توجه قرار نگرفته است، و عامه مردم کمتر از آن به عنوان یک معضل و مشکل یاد می کنند. غافل از اینکه انزوایی و کمرویی در بطن جامعه، فرد را با مشکلات زیادی اعم از عدم توانایی ایجاد رابطه با دیگران و به تبع آن ناتوانی در یادگیری و کسب آگاهی ها و مهارت های مختلف مواجه می کند. شاید از دلایلی که والدین و حتی معلمان مدارس به این مشکل توجه نمی کنند برداشت غلطی است که از عملکرد افراد خجالتی دارند. این باور نادرست که کودک کمرو مؤدب است، دردسر ایجاد نمی

کمرویی و انزوا طلبی. ماهنامه پیوند. شماره ۲۹۱، صص ۳۱-۲۸.

- رحمانی، رعنا/ بنی اسدی، حسن (زمستان ۱۳۹۱). اثربخشی آموزش ارتباط غیر کلامی بر کاهش کمرویی. اندیشه و رفتار، دوره هفتم، شماره ۲۶، صص ۴۷-۵۶.
- برک، لورا (۱۳۹۷). روان شناسی رشد از لقاح تا کودکی؛ جلد اول. ترجمه ی یحیی سیدمحمدی. چاپ چهلیم. تهران: نشر ارسباران .
- علی اکبر، سیف (۱۳۹۷). روانشناسی پرورشی نوین (روانشناسی یادگیری و آموزش). ویرایش هفتم. چاپ چهاردهم. تهران: نشر دوران.

- Wolfe. Christy D, Bell. Martha Aun. (2007). The integration of cognition and emotion during infancy and early childhood: Regulatory processes associated with the development of working memory. Psychological and Brain Sciences, 65, 3-13
- Alm, C. (2006). The role of attribution and self focused attention for shyness. (7th ed), inkoping: L inkoping University.

کند و تربیت او راحت تر است، موجب متقاعد شدن والدین شده که کمرویی و گوشه گیری اجتماعی را به عنوان یک مشکل ندانسته و به این ترتیب از مشکلاتی که کودک در آینده با آن مواجه خواهد شد غافل بمانند. در مجموع نکته حائز اهمیت در تربیت اجتماعی کودک دبستانی آن است که باید او را به فعالیت های اجتماعی تشویق کرد و طریق صحیح آن را به او یاد داد. از جمله مهم ترین طرق وصول به آن، این است که به او در خانه و مدرسه فرصت هایی برای اظهار عقیده، انتخاب، مشورت و پذیرش مسئولیت داده شود.

منابع

- جعفری، علیرضا/ مهرافزون، داریوش (۱۳۹۲). تاثیر آموزش مهارتهای مثبت اندیشی بر کمرویی نوجوانان. تحقیقات روانشناختی. دوره ۵، شماره ۲۰، صص ۱۹-۱۲.
- جعفری، علیرضا (۱۳۸۸). بررسی اثر بخشی بازی درمانی با رویکرد شناختی- رفتاری در کاهش کمرویی و گوشه گیری اجتماعی. طرح پژوهشی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد ابهر.
- یاسینی فرید، علی/ غیاثی زاده، مهدی/ نثاروند براتی، معصومه (۱۳۹۲). اثربخشی آموزش مهارتهای اجتماعی بر کمرویی در دانش آموزان دختر. فصلنامه علمی پژوهشی زن و فرهنگ. سال پنجم. شماره هجدهم. صص ۸۰-۷۱.
- مراد حاصل، مهدی (۱۳۸۲). روایت تجربه ها چهار راه نوجوانی: گوشه گیری،

نقش معلم در تربیت اخلاقی جامعه

عباس جعفری

مقدمه

آموزش و پرورش زمینه ساز رشد فکری، اخلاقی، فرهنگی و تربیتی انسان های یک جامعه پویا است. معلم با توجه به نفوذ معنوی و نقش الگویی خود در بین دانش آموزان، به عنوان رکن اصلی در پیشبرد این هدف محسوب می شود. معلم با محتوایی که در اختیار ما قرار داده می شود برای رسیدن به هدف تلاش می کند، از جمله ملاک هایی که درگزین و ارایه ی محتوا های تربیتی مورد توجه قرار می گیرد ملاک های اخلاقی است. راهکارهای زمینه سازی تربیت اخلاقی در آموزش و پرورش، با تاکید بر روشهای آموزش اخلاق، همراه با نمونه هایی از سیره پیامبر(ص) و اهل بیت(ع) در سه دسته اخلاق گرایی، پاکسازی اخلاقی و زیباسازی اخلاقی ارائه گردید. اهتمام به اخلاق در مدارس غیر ممکن نیست اما دشوار است. آموزش اخلاقی اگرچه لازم است ولی کافی نیست. حاصل آن نظم دادن و منضبط بار آوردن است که البته عمر و دوام زیادی ندارد. بیشتر به اطاعتی منفی و مطلق می انجامد که در نتیجه فعالیت بدنی دانش آموز در مدرسه است. از نظر برخی دانشمندان، کودک اصول اخلاقی خود را تا سن شش سالگی کسب میکند و لذا آموزش رسمی اخلاق در مدرسه به تنهایی چندان تاثیری در اخلاقی کردن وی نخواهد داشت. در واقع اگر آموزش اخلاقی با زیرساخت های فطری و قلبی

آدمی سازگار نباشد، حاصلی جز ریا و نفاق ندارد و به آسانی، تربیت شکل ریایی به خود می گیرد و اخلاق به ضد اخلاق بدل میشود. به همین جهت است که مدیران و معلمان غالباً گله مندند که با وجود اندرزه های اخلاقی که در کتب درسی گنجانده شده و سخنانی که در خلال برنامه صبحگاهی برای بچه ها ایراد می شود و با وجود اشعار و جمال جالبی که بر در و دیوار مدرسه وجود دارد، باز هم رفتارهایی مثل تقلب، دروغگویی، بی نظمی، خشونت و پرخاشگری اسباب زحمتشان است. واقعیت این است که بچه ها آن اندازه که تحت تاثیر رفتار و کردار بزرگترها قرار می گیرند به گفتار هر چند زیبا و اغوا کننده آنها وقعی نمینهند. به ویژه در روزگار امروز که به یمن گسترش اطلاعات در رسانه های گوناگون، سطح معلومات و دادن آنها در مسائل اخلاقی و اعتقادی بالا رفته است. مثال گاهی با تماشای یک فیلم مذهبی، بهتر و بیشتری معلم خود که می کوشد قصه آن را باز گوید، به موضوع اشراف دارند و کم و بی اشتباها احتمالی معلمشان را هم یادآور می شوند. با این حال، همه اینها نوعی باور دانشی است و هنوز مانده تا به باور قلبی یعنی تربیت اخلاقی برسد.

تربیت اخلاقی

واژه تربیت از ریشه «رب» است و در کتابهای لغت، دارای معانی متعددی همچون سرپرستی، کامل کردن، اصلاح امور، تدبیر، تادیب، چیزی را ایجاد و انشا کردن و به تدریج از حالت نقص به حد تمام رساندن و سوق دادن شیء به سمت

کمال و رفع نقایص است. تربیت در اصطلاح نیز عبارت است از فراهم ساختن زمینه های رشد و شکوفایی تربیت پذیر و رساندن او به مرحله ای کشف استعداد ها و قابلیت هایش را بروز دهد.

تربیت اخلاقی، بخشی مهم از علم اخلاق را تشکیل میدهد و چون مباحث آن عمدتاً ناظر به راهکارهای عملی ارائه توصیه هایی در باب عمل است، گاهی از این بخت با نام «اخلاق عملی» یاد میشود. در مقابل، به آن بخش از مباحث اخلاقی که به توصیفی خوبی ها و بدیهای اخلاقی می پردازد، «اخلاق نظری» میگویند.

بدین ترتیب، تربیت اخلاقی، آموزش اصول و ارزشهای اخلاقی و پرورش گرای ها و فضیلت های اخلاقی است که در آن ابعاد شناختی، عاطفی و رفتاری اخلاق مورد توجه قرار گرفته است.

شیوه های آموزش اخلاقی در کلاس

مدرسه، نخستین نهاد رسمی است که از طریق معلمان، گروه همسالان، جو مدرسه، و برنامه درسی تعلیمات مدنی دانش آموزان را هم به نحوه کار اجتماع محدودشان (مدرسه) و هم جامعه ای که در داخل آن سهمی خواهند داشت و بالتبع از حقوق و مسئولیت هایی برخوردار خواهند شد قادر می سازد در این رابطه نقش معلمان به عنوان افرادی که در بالاترین سطح از تعامل میان فردی با دانش آموزان قرار دارند و الگویی قابل مشاهده و در دسترس برای سازندگان فردای اجتماع تلقی میشوند، قابل بررسی و تأمل است. معلم می تواند از شیوههای خاص در کلاس

استفاده نماید مانند:

- طرح دقیق و عمیق اخلاق، همراه با تمثیل و طرح سوالاتی از دانش آموزان در زمینه سوالهای مطرح شده.

- تشویق دانش آموزان به مطالعه کتابهای اخلاقی.

- مباحث اخلاقی با رهبری معلم.

- بحث پیرامون احساس و ارتباطات شخصی و نکات اخلاقی آن.

- اجرای نمای هایی که دانش آموز خود ایفاگر نقشهای مثبت و سازنده باشد.

- استفاده از فیلم های اخلاقی.

- استفاده از ضبط، ویدیو، تا رفتارهای واقعی بچه ها ضبط شود و برای شناخت بیشتر از خودش بشه او عرضه شود.

- قراردادن آنها در موقعیت هیجانی تا بتوانند مسائل اخلاقی و شخصی خود را حل کنند.

- در اختیار قرار دادن تجربیات دیگران، برای اینکه درک آنها وسعت یابد.

نقش الگویی معلم

معلم با توجه به نفوذ معنوی، قلب و اندیشه و رفتار دانش آموز را تسخیر می نماید. تمام رفتار معلم از کوچکترین حرکت و اشارات او تا نحوه گفتار و عمل ممکن است توسط دانش آموزان تقلید شود دانش آموز معلم را الگو و سرمشق اخلاق و رفتار خود قرار میدهد. زیرا شاگرد معلم را سرآمد افراد و بالاترین شخصیت می داند، پس سعی میکند کمال و شخصیت او را در خود تجلی دهد و همان راه را برود که او رفته است. شاگرد آنچه را که

معلم خوب بداند، او نیز آن را خوب و پسندیده می‌انگارد. او معلم را مشهور تمام ارزشهای انسانی، اجتماعی می‌داند و بنابراین حتی گاه ضد ارزشه‌ای وجود معلم را نیز ممکن است ارزش‌پندارد. در این مواقع ممکن است دانش آموز دچار تعارض و تردید گردد زیرا بین آنچه قبلاً از والدین آموخته و آنچه هم اکنون می‌بیند، اختلاف است. او نمی‌خواهد بپذیرد معلم ممکن است اشتباه کند، در این صورت ممکن است نسبت به ارزش‌هایی که آموخته بی‌اعتماد گردد و یا سرگردانی و تعارض در او باقی بماند.

زمینه سازی اخلاق در آموزش و پرورش

محیط تعلیم و تربیت نیز همچون خانواده از مهمترین عوامل مؤثر در تربیت زمینه ساز است. همیشه محیط‌های آموزشی - اعم از مراکز نگهداری کودکان، دبستانها، مدارس راهنمایی و دبیرستانها - باید عطر و بوی فرهنگ مهدویت داشته باشند. نقش معلم و مربی نیز در شکل‌گیری شخصیت انسان منتظر و ساختار روحی و رفتاری او نقشی کلیدی است؛ به گونه‌ای که معلم و مربی ممکن است در تمام حرکات و سکنات خود تحت تاثیر قرار گیرد و همه چیز خود را از معلم و مربی، نمونه برداری کند. از اینرو باید به این امر توجه‌ای تام داشت.

اخلاق و محتوای تعلیم و تربیت

امروزه در این باره که بخشی از آنچه به دانش آموز انتقال داده می‌شود، باید فضایل اخلاقی و مناسبات انسان دوستانه در ارتباطات گروهی و

رعایت هنجارهای اخلاقی در استفاده صحیح از طبیعت باشد، بحثی نیست؛ اما باید توجه شود از ارائه مستقیم اخلاقیات پرهیز شود و کمتر اخلاقی در قالب یک درس و یک کتاب آموزش داده شود؛ بلکه تلاش شود اخلاقیات به صورت غیرمستقیم و ضمن سایر دروس آموزش داده شود؛ چرا که در غیر این صورت، نه تنها درس اخلاق به لفاظی اخلاقی خواهد انجامید، بلکه آن هم به مانند سایر دروس، به صورت حفظی - یادسپاری و یادآوری و تکرار بدون کمترین کاربرد عملی، تدریس خواهد شد.

نتیجه گیری

توجه به اهداف اخلاقی در تعلیم و تربیت، از مهمترین توصیه‌ها و دغدغه‌های آموزش و پرورش در جهان است. تربیت اخلاقی زمینه ساز به معنای پرورش ملکه فاضله انسانی و تقویت روحیه ایمانی و ارزشگرایی در شخص است. شخص تنها در پرتو تقوا و اخلاق الهی می‌تواند به امام معصوم خود نزدیک شده و در مسیر هدایت قرار گیرد. دوری از اخلاق الهی و پیروی از نفس در اخلاق، انسان را از مسیر هدایت دور کرده و در نهایت از صف منتظران واقعی خارج می‌سازد.

منابع

- باقری، خسرو، نگاهی دوباره به تربیت اسلامی، ۱۳۳۱ ش، تهران، انتشارات مدرسه، صفحه ۱۱-۱۲

- بیابانگرد، اسماعیل، ۱۳۳۹ ش، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی
- پورظهیر، علینقی، «آموزش اخلاق در دبستان»، مجموعه مقالات سمپوزیوم جایگاه تربیت در آموزش و پرورش دوره ابتدایی، ۱۳۳۱ ش، تهران، انتشارات تربیت، صفحه ۱۳۲-۱۱۳
- حاجی ده آبادی، محمدعلی، چشم اندازی به جایگاه و نقش اخلاق در آموزش و پرورش، کتاب دوم تربیت اسلامی، ۱۳۷۹ ش، تهران، نشر تربیت اسلامی، ص. ۲۱۰
- حسینی، افضل الملوک، تربیت اخلاقی (۳) جایگاه مدرسه در تربیت اخلاقی، مجله تربیت، آذر ۱۳۳۱، شماره ۹

سخنران شو

پیام متولی شهرستانی

۲. طوفانی شروع کن : اولین جمله ای که شما می گوئید بسیار اهمیت دارد . باید اولین جملتان را طوری تنظیم کنید که مخاطب را متوجه شما کند . وقت با ارزش اول سخنرانی را با تشکر از افراد دیگر و حرف های دیگر از دست ندهید .

۳. محکم باش : هنگام سخنرانی محکم بایستید و با اقتدار و آرام قدم بزنید . حرکاتی اضافی بدن مانند حرکت زیاد دست ها یا قدم زدن زیاد حواس مخاطب را پرت و او را خسته می کند .

اگر مخاطبان کوچکترین احساس خستگی و کمبود انرژی را در شما ببینند این پیام به ذهن آنان منتقل می شود که فرد شایسته ای برای انتقال یک پیام مهم به او نیستید و در نتیجه بازده سخنرانی شما کاهش پیدا می کند .

۴. لبخند بزن : وجود صمیمیت در حالت چهره و لبخند زدن کمک می کند تا رابطه ای گرم و مثبت با مخاطب برقرار کنید . لبخند زدن به مخاطب این مفهوم را القا می کند که انسان قابل اطمینانی هستید و به این ترتیب به آنان این فرصت را می دهید که نظرات شما بپذیرند.

۵. شوخ طبع باش : گاهی در بین سخنرانی شوخ طبعی می توانند به شما کمک کند تا توجه مخاطب را بیشتر جلب کنید . اما باید توجه کنید که نباید استنداپ کمدی انجام بدهید . حد شوخی را کنترل کنید . در هنگام تعریف یک

توانایی شما در ارائه سخنرانی های جذاب و انتقال شفاهی دانش و ایده هایتان زندگی حرفه ای شما را متحول خواهد کرد . در این مقاله به شما کمک خواهیم کرد تا در هنر ارائه سخنرانی های جذاب مهارت کسب کنید .

افراد موفق می دانند که خوب صحبت کردن به آنان کمک خواهد کرد تا مورد احترام و توجه دیگران قرار بگیرید و از نظر دیگران ارزش بیشتری داشته باشند و افراد را تحت تاثیر قرار دهند .

توانایی شما در صحبت کردن با اعتماد به نفس با هر تعداد مخاطب صعود از نردبان موفقیت را هموار می کند .

در اینجا ۱۵ قانون را با هم مرور می کنیم .

۱. اعتماد به نفس داشته باش !!! : در هنگام کنفرانس با اعتماد به نفس صحبت کنید طوری که انگار شما در آن زمینه آگاهی و احاطه ی کامل دارید و به گفته هایتان ایمان دارید . تا زمانی که شما به آنچه که می گوئید ایمان نداشته باشید مخاطب هم به گفته ی شما اعتماد نمی کند .

● مرکز ثقل

عصب هایی است که از گوش به مغز متصل است . به همین دلیل تاثیر دیداری بسیار قوی است . تکنیک های زبان بدن را یاد بگیرید تا بدانید هر حرکت بدن و حالت چهره شما چه تاثیری بر ذهن مخاطب خواهد گذاشت .

۱۰. **از بچه ی مردم یاد بگیر :** سخنرانی سخنرانان دیگر را نگاه کنید و نکات مثبت آن ها را یاد بگیرید . نحوه ی راه رفتن ، صحبت کردن و... را با دقت مشاهده کنید .

۱۱. **مرگ با پاورپوینت :** استفاده ی نادرست از پاور پوینت سخنرانی شما را نابود می کند .

برای استفاده ی از پاورپوینت چند قانون را رعایت کنید .

قانون ۵در ۵: هرگز نباید در هر اسلاید بیش از پنج خط و در هر خط بیش از پنج واژه داشته باشید .

لطفا چراغ ها روشن کنید : برخی برای بهتر دیده شدن متن پاورپوینت لامپ ها را خاموش می کنند . در نتیجه مخاطب نمی تواند شما را به خوبی ببیند و با سخنان شما ارتباط برقرار کند .

پاورپوینت فقط یک وسیله ی کمکی در سخنرانی است . نباید به شکلی سخنرانی برگزار شود که کانون توجه مخاطبان به پاورپوینت باشد بلکه شما باید کانون توجه مخاطبان باشید .

لطیفه نباید به کسی توهین شود . عبوس بودن و اخم کردن در هنگام سخنرانی و محکم گرفتن تریبون با دودست به مخاطب حس مثبتی القا نمی کند .

۶. **از منطقه امن خود خارج شوید :** قطعاً سخنرانی در مقابل جمع برای اولین بار استرس آور و ترسناک است . ترس از فراموشی متن سخنرانی ، ترس مسخره شدن و... اما باید بدانید تا با ترس هایتان روبرو نشوید و در بطن کار قرار نگیرید نمی توانید ترس خود را شکست دهید . پس از منطقه ی امن خود خارج شوید .

۷. **کلمات معجزه می کنند :** شما باید واژه های مناسب انتخاب کنید . برای انتخاب تک تک کلمات از قبل فکر کنید و بهترین کلمات را انتخاب کنید . ولی صرف استفاده از واژه های ادبی و فاخر ، سخنرانی شما را جذاب نمی کند .

۸. **یکنواخت نباش :** ۳۸ درصد پیام از طریق نواخت صدا و تن صدای شما منتقل می شود . سخنرانی با تن صدای یکسان بسیار کسل کننده است . تن و حالت صدای خود مدام تغییر دهید . با سرعت آرام تری صحبت کنید و کلمات را واضح و شمرده بیان کنید .

۹. **زبان بدن :** دست کم ۵۵ درصد انتقال پیام با زبان بدن صورت می گیرد . و دلیلش هم آنست که تعداد عصب های چشم تا مغز ۲۲ برابر تعداد

۱۲. شیک‌باش : اولین چیزی که مخاطب از شما خواهد دید ظاهر شما و طرز لباس پوشیدن و حالت چهره و موهای شماست . همیشه در سخنرانی ها لباس رسمی بپوشید . و از دوستانتان در مورد مناسب بودن لباستان سوال کنید .

۱۳. پاک کن : بهترین سخنران های جهان هم ضعف هایی در کار خود دارند . گاهی اوقات ما نقاط ضعف خود را نمی بینیم و متوجه ی آن نخواهیم شد . پس از دوستان خود بخواهید که نظرات خود را نسبت به کارتان به شما بگویند . تا بتوانید نقاط مثبت خود را تقویت و نقاط ضعف خود را کم رنگ و آن ها را پاک کنید .

۱۴. ارتباط چشمی بگیرید : ارتباط چشمی مناسب کمک می کند مخاطب به سخنان شما جلب شود و شما هم اعتماد به نفس بیشتری را حین سخنرانی به دست آورید . ارتباط چشمی خود را با مخاطب چهار تا پنج ثانیه ادامه دهید و برای کاهش استرستان در سخنرانی بیشتر به مخاطبانی نگاه کنید که به شما لبخند می زنند و به سخنان شما توجه بیشتری می کنند .

۱۵. سخنرانی را با اقتدار تمام کن : جملات انتهایی سخنرانی را با دقت فراوان تنظیم کنید . این جملات باید محکم و با صلابت باشند .

منابع

- تریسی، برایان (۱۳۸۸)؛ قدرت بیان : حرف بزنی تا برنده شوی؛ ترجمه ی پروین آقایی ؛ چاپ نهم ؛ تهران : نشر کتابسرای بیان .
- معینی ، علیرضا (۱۳۹۱)، تربیت صدا و گویندگی ؛ چاپ اول؛ تهران: نشر طرح آینده.
- امیر نوری ، غلامعلی (۱۳۸۴)، گویندگی و فن بیان ؛ چاپ اول ؛ تهران: نشر طرح آینده .

مقدمه

ادبیات فارسی گنجینه ای ارزشمند از مضامین اخلاقی، انسانی و تربیتی است. شاعر ایرانی نیز گاه با بهره گیری از آموزه های دینی و با تاثیرپذیری از عصر و زمانه و ذوق فطری خود اصول مهمی را گوشزد می کند که می تواند مورد توجه معلمان ایرانی یا حتی فارسی زبانان سراسر دنیا قرار بگیرد.

لذا علاوه بر اینکه شنیدن شعر بسیار دلنشین است، به عنوان یکی از ابزارهای تعلیم و تربیت می توان از آن استفاده کرد و وسیله ای که به طور مستقیم در اعماق روح خواننده و شنونده تاثیر می گذارد.

در این یادداشت به بررسی روشهای مورد استفاده شاعران فارسی زبان در بیان مفاهیم تربیتی و اخلاقی می پردازیم. بدیهی است که به بررسی تمام اشعار مربوط به تعلیم و تربیت از عهده این یادداشت خارج است فلذا به بیان چند روش از روشهای اتخاذ شده توسط شاعران فارسی بسنده می کنیم.

موعظه

می توان گفت موعظه با مکتب ایدئالیسم که یکی از مکتب های تربیتی است ارتباط دارد که اساس کار آن بر روش سخنرانی است. شاعر در روش موعظه به طور عام متذکر مضامین تربیتی می شود و مخاطب آن همه انسانها هستند.

مثل ابیات زیر که شاعر به طور عام و کلی به بیان چند نکته تربیتی می پردازد:

چون نظر عقل به غایت رسید

دولت شادی به نهایت رسید

غافل بودن نه ز فرزانگیست

غافلی از جمله دیوانگیست

(مخزن الاسرار، نظامی)

پند و اندرز

پند و اندرز نیز یکی از شیوه های تربیتی شاعران فارسی است که شباهت زیادی به موعظه دارد. برخلاف موعظه که همه انسان ها را مخاطب قرار می دهد، مخاطب شاعر در روش پند و اندرز یک شخص خاص مثل ابیات زیر:

شکر کن مر شاعران را بنده باش
ایشان مرده شو، پاینده باش (مولوی)

تذکر

تذکر یکی دیگر از روش های مورد استفاده شاعران فارسی است. در این روش شاعر به همگان تذکر می دهد و آنها را دعوت می کند تا از وقایع مختلف عبرت بگیرند. برای مثال می توان به قصیده مشهور ایوان مدائن از خاقانی اشاره کرد.

احترام و تکریم

شاعران فارسی سعی بر این داشتند که مردم را به حفظ احترام متقابل و تکریم یکدیگر و حتی دشمنانشان ترغیب کنند. آنها بر احترام و تکریم به عنوان یکی از راه حل های برون رفت از مشکلات تاکید داشتند
برای مثال به ابیات زیر توجه کنید:

از کیمیای لطف تو زر گشت روی من آری به
یمن لطف شما خاک زر شود (حافظ)

ساقیا می بده و غم مخور از دشمن و دوست که
به کام دل ما آن بشد و این آمد (حافظ)

منطق و استدلال

در شعر فارسی پس از بیان یک مضمون اخلاقی یا تربیتی معمولاً سعی می شود که با بیان دلایل محکم آن مضمون مورد قبول مخاطب واقع شود در واقع شاعران ایرانی از منطق و استدلال به

عنوان ابزاری برای اثبات گفته هایشان استفاده می کردند .

ایهاالناس جهان جای تن آسانی نیست
مرد دانا، به جهان داشتن ارزانی نیست
خفتگان را چه خبر زمزمه مرغ سحر؟
حیوان را خبر از عالم انسانی نیست

داروی تربیت از پیر طریقت بستان
کادمی را بتر از علت نادانی نیست

روی اگر چند پری چهره و زیبا باشد
نتوان دید در آینه که نورانی نیست
(سعدی)

مجادله و گفت و گو

یکی دیگر از شیوه های انتقال پیام در ادبیات فارسی مجادله و گفتگو است. شاعران فارسی زبان از بستر گفتگو بین افراد و یا حتی اشیا استفاده می کردند تا مضامین مختلف تربیتی را مطرح کنند. عالی ترین جلوه ی این روش در اشعار پروین اعتصامی به چشم می خورد:

لاله ای با نرگس پژمرده گفت

بین که ما رخساره چون افروختیم

گفت ما نیز آن متاع بی بدل

شب خریدیم و سحر بفروختیم

کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی.
دانشگاه پیام نور استان کردستان، مرکز
پیام نور سنندج.

- خان پرور، ف. ۱۳۹۰. بررسی آراء تربیتی
پروین اعتصامی با تاکید بر عناصر اصلی
تعلیم و تربیت. پایانامه کارشناسی ارشد
زبان و ادبیات فارسی. دانشگاه پیام نور
استان همدان، دانشکده ادبیات و علوم
انسانی.

آسمان، روزی بیاموزد ترا

نکته‌هایی را که ما آموختیم

خرمی کردیم وقت خرمی

چون زمان سوختن شد سوختیم

تا سفر کردیم بر ملک وجود

توشه پژمردگی اندوختیم

درزی ایام زان ره میشکافت

آنچه را زین راه، ما میدوختیم

(پروین اعتصامی)

منابع

- بصیری، م. و امجدی، گ. (۱۳۹۱). روش
های تعلیم و تربیت در متون ادب فارسی.
پژوهش نامه ادبیات تعلیمی (پژوهشنامه
زبان و ادبیات فارسی) ۴، ۶۷-۹۶.
- مصطفی، ح. ۱۳۹۶. تعلیم و تربیت در آثار
منثور فارسی تا قرن هشتم هجری.
پایانامه کارشناسی ارشد زبان و ادبیات
فارسی. دانشگاه شهید مدنی آذربایجان،
دانشکده ادبیات و علوم انسانی.
- سعدیه، م. ۱۳۹۷. بازتاب ادبیات تعلیمی
در اشعار سیمین بهبهانی. پایانامه

"این دانشگاه فرهنگیان - یا به تعبیر قدیمه، دانشگاه تربیت معلم - دانشگاه است، لکن با دانشگاه‌های معموله فرق دارد. علاوه‌ی بر امتیازاته که دانشگاه‌های دیگر دارند، امتیاز «تولید معلم» مخصوص این دانشگاه است؛ این شرایط دارد؛ به این دانشگاه خیلے باید اهمیت داد."

مقام معظم رهبری

۱۷ / ۵ / ۱۳۹۳

